

DISQUISITIO I.

Sacrae scientiae idea et prolegomena.

1. Doctorum Scholasticorum, duce eorum principe Doctore Angelico, exemplum sequentes theologicae scientiae ideam ac prolegomena aliqua reliquis disquisitionibus praemittenda censemus. Tironibus enim ad hanc accedentibus facultatem non exigua difficultas, tum ex rei novitate, tum ex scientiae hujus supra ceteras eminentia, tum ex argumentorum natura et varietate, objici solet: huic obviam ibimus incommodo, si paucis exponamus lectionibus, quae sit Theologiae natura, quae methodus, quae propria ipsius argumenta et quanta illorum efficacia; his enim expositis, noscent, veluti uno conspectu, disciplinam hanc aggredientes, quem scopum attingere, et qua via prosequi oporteat.

DIVISIO GENERALIS.

CAPUT I. Definitio, ortus, ac necessitas scientiae theologicae.

- II. Sacra Theologia quo pacto est scientia et multipliciter dividitur.
- III. De rerum comprehensione ad sacram scientiam necessaria.
- IV. De argumentis theologis et eorum fontibus.
- V. Canones ad usum argumentorum in Sacra scientia.
- VI. Methodus disserendi adversus haereticos a Theologo adhibenda.
- VII. In Theologiae studio et disciplina quae methodus seligenda.

CAPUT I.

Definitio, ortus ac necessitas scientiae theologicae.

ARTICULUS I.

Sacrae scientiae definitio.

2. Vi nominis inspecta, Theologia definiri debet: de Deo sermo, seu, notitia: τοῦ θεοῦ λόγια. Dionysius Areopagita Christi Apostolos, quod veri Dei notitiam hominibus tradidissent, theologos appellavit: «Petrus, supremum decus et antiquissi-

2. mum Theologorum culmen (1).» Gregorius Nazianzenus, ob insignem qua praefulsit de Deo scientiam, Theologus fuit nuncupatus; et orationes, quas de SS. Trinitate scripsit, theologicas ipse vocavit. Imo et Joannes Evangelista, qui prae ceteris Apostolis divini Verbi aeternam generationem ac divinitatem praeclarius enuntiavit, Theologus a primaevs Patribus dicitur.

3. Si autem quoad rem ipsam velimus Theologiam definire, haec videtur propria ejusdem definitio: Scientia de rebus divinis, quatenus ex principiis fide divina cognitis nobis illucescunt.

Dicimus de rebus divinis; ut intelligamus Theologiam non de iis solum agere, quae intrinsecus ad Deum spectant, sed de iis quoque, quae extrinsecus ad divinitatem referuntur. Reliqua autem, quae huic adjicimus definitioni, proximam constituunt differentiam: de rebus namque divinis agere possumus, vel prout ex principiis nobis innotescunt naturalibus, unde naturalis seu philosophica profluit Theologia; vel quatenus ex desuper infuso lumine eas intelligimus, et ita sacra haec, de qua disserimus, exurgit Theologia.

4. Cur autem definire hoc modo scientiam istam debeamus, perspicuum videtur. Ut enim scientiam Dei assequamur, opus est eum mente attingere prout nobis objicitur et manifestatur: atqui per ea, quae extrinsecus ad Deum referuntur, dignosci Ipse a rationalibus creaturis voluit; *invisibilia enim ipsius, a creatura mundi, per ea quae facta sunt intellecta conspiciuntur, sempiterna quoque ejus virtus et divinitas* (2): ad Ephesios autem: *Flecto genua mea ad Patrem Domini nostri Jesu Christi, ut det vobis... Christum habitare per fidem in cordibus vestris, in charitate radicati et fundati; ut possitis comprehendere cum omnibus sanctis, quae sit latitudo et longitudo, et sublimitas et profundum; scire etiam supereminentem scientiae charitatem Christi, ut impleamini in omnem plenitudinem Dei* (3). Necessesse est igitur ut Scientia theologica res quoque illas, quae extrinsecus Deum attingunt, tractet. Propterea Augustinus (4) Sacrae Scientiae latitudinem supra omnem hominum esse elocutionem et intellectum testatur. «Commemorare quaedam de Domino Deo auctore et formatore et ordinatore rerum omnium, quae ad saluberrimam fidem pertineant, et quibus lactens atque a terrenis in coelestia sese attollere incipiens utiliter adminiculetur attentio, et factum est: pertractare autem istam totam, atque ita versare quaestionem, ut perspicuae rationi, quan-

(1) De divinis nominibus.—(2) Ad Rom. I. 20.—(3) Ephes. III, 14.—(4) De liber. arbitr. l. 3, c. 23.

tum in hac vita datur, omnis humana intelligentia subjugetur, non modo eloquio, sed ne cogitatione quidem, vel cuiquam hominum, vel certe nobis, satis expeditum et facile aggrediendum videri potest. Nunc ergo ut quod instituimus, quantum adjuvamus et quantum sinimur, peragamus; quaecumque nobis vel narrantur praeterita, vel praenuntiantur futura, quae ad commendandam valeant integram religionem, excitando nos ad sincerissimam dilectionem Dei et proximi, sine dubitatione credenda sunt; adversus incredulos autem hactenus defendenda, ut...»

5. Proprium tamen ac praecipuum Theologiae objectum est Deus, seu ea omnia quae intrinsecus ad Deum pertinent; quia «Omnia, ait D. Thomas (1), pertractantur in sacra doctrina sub ratione Dei; vel quia sunt ipse Deus, vel quia habent ordinem ad Deum, ut ad principium et finem. Unde sequitur quod Deus vere sit subjectum hujus scientiae.»

6. Quoad alteram definitionis propositae constitutivam differentiam, quod, scilicet, ex fide divina certitudinem suam sacra haec hauriat disciplina, facile patet ex eo, quod aliter nullatenus differret a philosophica. Praeterquam quod, auctoritate sua apostolica, id Gregorius IX confirmavit (2): «Auctoritate mandamus et districte praecipimus, quatenus... sine fermento humanae scientiae doceatis Theologicam puritatem, non adulterantes Verbum Dei philosophorum commentis... sed contenti terminis a Patribus institutis, mentes auditorum vestrorum fructu coelestis eloquii saginetis, ut limpidas aquas, tendentes ad hoc principaliter, ut quae vel fidem adstruunt vel mores informant, hauriant de fontibus Salvatoris.»

7. Objic. 1.º Theologia, seu disciplina illa in scholis theologicis communiter tradita, nihil aliud est quam quidam thesium, definitionum, argumentorum et obiectionum complexus: sed hoc merum est humanumque mentis artificium; ergo nullo modo scientia sacra vel supernaturalis dicenda, sed potius umbra quaedam Philosophiae atque ancilla.

Resp. dist. *mai.* Theologia... est quidam thesium... complexus, si forma tantum et methodus inspiciatur; conc. Ratione materiae, quam versat, et principiorum quibus ducitur; nego. Ideoque concessa *min.* negatur *consequentia.* Non enim secundum externam formam de re ulla judicandum, sed secundum ea, quae ad ejus spectant substantiam.

8. Obiic. 2.º Sacra Theologia dicenda tantum, superna illa reve-

(1) Summ. theol. I. q. 1, a. 7. — (2) Epist. ad magistros Theologiae Parisienses.

velatio in sacris tradita litteris, aut traditione suscepta; et verus ille est theologus qui veritates a Deo revelatas didicit: ergo quae ex veritatibus fide cognitae fluunt et illucescunt ad Theologiam non pertinent.

Resp. dist. *antec.* Sacra Theologia *inadaequate* sumpta, id est, quoad ea, quae proxime et immediate attingit, dicenda tantum... Conc. *Adaequate* accepta, scilicet, quatenus in scientiam explicatur secundum humanae mentis processum, dicenda tantum... Nego antecedens.

ARTICULUS II.

Sacrae scientiae exordium.

9. Exposita Sacrae Theologiae notione, ortum ejus ac progressum intelligere facillimum evadit. Simul atque, nempe, coepit Deus hominis rationem, revelatis superne veritatibus, excolere et perficere, sacrae scientiae fundamenta, seu principia, jacta sunt. Quia vero homo, rationis suae instinctu, necessario fertur ad ratiocinandum, ad abstractionem scilicet et analysim, ad synthesim, ad veritates invicem conferendas, ad conclusiones ex iis educendas, ad difficultatum umbras dissipandas (quemadmodum circa veritates, vi naturali acceptas, eum id praestare conspicimus); inde etiam necessario ducti sunt homines, intimo sciendi et philosophandi desiderio, ut veritates illas supernaturali modo, docente Deo, acceptas, excolerent et ad scientiae modum ordinarent: *non enim ex solo pane vivit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei* (1).

10. Unde nullatenus dubitandum ab Adamo, omnium hominum primo institutore, ortum perfectionemque eximiam sacram duxisse Theologiam iis innixam revelationibus, quae hominis et totius mundi conditionem, originalem iustitiam, aeternam beatitudinem, universalem ruinam, et futuram respiciebant redemptionem. Deinde, cum Deus per Patriarchas et Prophetas vel novas edocebat, vel priores veritates clariori luce perfundebat, scientia proficiebat Theologica, ut in sapientissimis viris Moyse et Job praeclara habemus exempla. Denique, edocente exterius Filio Dei carnem induto, et interius illustrante Spiritu Sancto, *repleta est terra scientia Domini* (2), missis ubique terrarum Apostolis Sacrae Scientiae magistris.

11. Postea, hisce illustrati fulgoribus SS. Patres, Apostolicam

(1) Matth. IV, 4.—(2) Isai. XI, 9.

intendentes traditionem, in eadem illustranda scientia et excolenda versati sunt, ut ad captum omnium eam aptarent, vel, ut ad omnes vitae usus ex ea documenta depromerent, vel, ut errantibus lumen praeberent, vel, ut illam depravantes expugnarent. Ex hoc multorum Ecclesiae Patrum indefesso labore claritas major effulsit, et intrinsecus veritatum supernaturalium nexus ac ordo in lucem prodiit, ita ut tandem sacri Doctores, Ecclesiae lumina, uti Damascenus, Magister Sententiarum, Albertus Magnus, Doctor Angelicus, Doctor Seraphicus, Doctorque Eximius, etc., miro ordine, claritate, unitate ac plenitudine Scientiam theologicam nobis facilius addiscendam traderent.

ARTICULUS III.

S. Theologiae necessitas.

12. Quod ad necessitatem spectat scientiae theologiae, facile cuivis evadet ex praecedentibus eam eruere et intelligere.

Primo enim Gregorius IX in illa ad Parisienses Magistros epistola (n. 6.), gravissimis verbis necessariam esse sacram scientiam docuit: «Dicant huiusmodi naturalium sectatores; quod Verbum caro factum est et habitavit in nobis, estne gratiae, an naturae?... Auctoritate mandamus et districtae praecipimus quatenus... doceatis theologicam puritatem... ut limpidas aquas hauriant de fontibus salvatoris.»

13. Secundo patet, quia ordinatur homo, in praesenti rerum ordine, ad finem supernaturalem per eiusdem ordinis media, nempe, supernaturalia: atqui ad eiusmodi finem atque media non potest homo per disciplinam mere naturalem sat institui; alia igitur adhibenda est superioris ordinis. *Maior* ex sacris litteris aperta est: *Oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quae praeparavit Deus iis, qui diligunt illum* (1).

14. Neque sola assequendi finem sibi a Deo praestitutum necessitas, sed etiam ut omnibus possit christianus rationem de superna sua spe reddere, altior haec adhibenda est disciplina; praescribit enim S. Petrus, ut simus *parati semper ad satisfactionem omni poscenti nos rationem de ea, quae in nobis est spe* (2). Qua quidem obligatione strictius urgentur ii omnes, quibus ceteros edocendi fuit munus

(1) 1.^a, Cor. II, 9.—(2) 1.^a, Petri, III, 15.

commissum: qua de re vide Paulum ad Titum (1) et Timotheum (2) documenta tradentem.

Tertio: omnis doctrina a Deo hominibus tradita firmiter et religiose est suscipienda, nec non alia quaecumque veritas quae illi connectatur; ideoque quidquid eidem adversetur ab omnibus rejiciendum: atqui sola naturali disciplina id praestari non potest; principia enim, quibus haec nititur, neque ad ordinem pertingunt supernaturalem, neque cum divina revelatione nexum ullum prae se ferunt: sacra igitur ac superior requiritur scientia.

15. Objic. 1.º *Altiora te ne quaesieris*, dicit Scriptura (3): ergo naturalis tantum nobis quaerenda est scientia.

Resp. distinguo, seu expono *antec.* Nisi novae et altiores adjiciantur vires; conc. Si vires ad altiora quaerenda tradantur; nego *antec.* vel potius tunc negandum suppositum.

Objic. 2.º Si naturalis hominibus non sufficiat disciplina, eorum natura manca erit et monstruosa: sed hoc et naturae repugnat, et naturae dedecet Auctorem: ergo.

Resp. dist. *maj.* Si hominibus quoad solam naturam inspectis non sufficeret naturalis disciplina, eorum natura manca esset; conc. *maj.* Si hominibus, ad altiorem ordinem institutis, non sufficeret naturalis scientia, foret manca eorum natura; nego *majorem.*

Nam, ex supra expositis argumentis, clare elucet, necessitatem scientiae theologicae non ex natura absolute perspecta desumi, sed ex alio ordine, in quo est a Deo constituta.

16. Instabis: In sacra disciplina veritates etiam traduntur, quae vim naturae rationalis non transcendunt: ergo est dicenda simpliciter necessaria disciplina sacra.

Resp. dist. *consequens.* Quod eas veritates quae rationis captum non superant est dicenda necessaria *absolute*; neg. *cons.* Est dicenda necessaria *secundum quid*; conc. *consequentiam.* Licet enim possint naturalis ordinis veritates absolute sola ratione attingi, tamen ut ab omnibus *facile, prompte et sine erroris* admixtione percipiantur, necessaria est superna disciplina, uti infra erit probandum.

(1) Tit. c. I, vv. 9, 10... 14.—(2) Timot. ex. 2.^a, c. III, 16.—(3) Eccli. III, 22.

CAPUT II.

Sacra theologia quo pacto scientia existit, et multipliciter dividitur.

ARTICULUS I.

Quod Theologia sit scientia.

17. Theologiam esse vere et proprie scientiam, affirmant cum D. Thoma Auctores plures, negant autem non pauci. Quaestio potius de voce quam de re esse videtur. Si enim cum Aristotele et D. Thoma eam esse Scientiam dicamus quae ex principiis evidentibus conclusiones deducit, Theologiam non esse stricte scientiam sequetur. Et quidem D. Thomas (1) ait: «De ratione scientiae est quod habeat firmam adhaesionem cum visione intellectiva: habet enim certitudinem procedentem ex intellectu principiorum.» Tamen vere et absolute Theologiam esse scientiam docet S. Doctor (2).

18. In primis ergo **dicendum**: ratione certitudinis vere et stricte Theologia est scientia. Principia enim quibus nititur sunt fidei dogmata, quae sane omnimoda constant certitudine.

Deinde: ratione evidentiae conclusionum ex principiis fluentium, est etiam Theologia vere et proprie scientia. Eadem namque adhibetur ratiocinandi vis in theologis ac in philosophis.

Denique: quoad evidentiam principiorum, **dicendum est**, non esse necessariam ad perfectionem scientiae simpliciter dictae, sed solum ad scientiam naturalem. Triplex habitus in mente ad cognoscendum gignitur: *intellectus*; qui dicitur habitus principiorum, seu, quo cognoscimus principia: *scientia*; quae est habitus conclusionum, seu, quo certo et evidenter discurrendo veritatem ex illis fluentem assequimur: *opinio*; qua probabiliter cognoscere possumus, seu, habitus probabilium. Omnes hi habitus *aliquam* exigunt evidentiam: *intellectus* objectivam; quia principia debent ex se certa existere,

(1) I, 2, q. 67, a. 3.—(2) I, p. q. 1.